

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Decima Sexta. De quibusdam affectionibus aquarum accidentalibus, & signanter de frigore, & calore.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

ostendam, licet inquam hæ sententiæ contraire videantur, possunt tamen bene meo iudicio reconciliari dicendo Aristotelem & Scotum non fuisse locutos de principalibus fluviis, & fontibus qui divino iussu tertiæ Creationis die ex primis aquis, exierunt, sed de aliquibus minus principalibus, qui successu temporis oriuntur. Et quod S. S. P. P. & Theologi in secunda sententia loquantur de principalibus illis fontibus, & fluviis.

V. *Ratio accretionis & decretionis Fontium,*
Et si quæres, quomodo ergo Scotus & Aristoteles saluabunt illud Scripturæ: *Flumina unde exeunt revertuntur*? Respondeo in hoc sensu Flumina exire de mari; Quia vapores potissimum ex mari elevantur, qui vapores iterum in terram cadentes in aquam convertuntur, ex qua demum oriuntur fontes, & Flumina quæ in mare revertuntur. Hæc de origine fontium, & fluminum, nunc de eorum accretione, & decretionem, & quorundam mirabili naturâ; Quoad primum de quo fuscè Conimb. hic Traç. 9. cap. 6. potest dici accretionem, vel incrementum illud provenire ex abundantia aquæ pluvialis, vel ex aère incluso in concavitatibus & denuò in aquam converti: Decretionem verò causas assignare est facile, nam vel aqua aliò se divertit, nam ruina terre præcludens viam & etiam nimia Siccitas, item arborum nova generatio, nam totus humor cedit in nutrimentum arborum.

VI. *Mirabilia in Fontibus & aquis.*
Quoad secundum de quorundam mirabili naturâ: Sciendum naturam nullibi magis mira ostendere quàm in aquis, & ut à fontibus ordiamur, quidam fontes tantâ vi exiliunt ut Saxa extrudant veluti Maris fons in Phrygia ad Celenarum oppidum, & quoduis pondus respuunt, ut quidam fons in Arabia, cuius etiam naturâ unus in Lusitania in agro Catinenfi, quidam alius ibidem, omnia injecta absorbet, utriusque meminit Plinius lib. 2. natur. Hist. cap. 103. Alii tamen frigidum more effervescentis aquæ ebulliunt: Referunt etiam A. A. fontem quandam apud Zaramantos esse tam frigidum de die, ut non possit potari, & tam calidum noctu, ut non tangatur. Item alium Epiro in quo faces exstinguuntur, alium in partibus Indiæ cuius aquis Lucernæ ardent, quædam etiam sunt aquæ apud Lygures, & in Paphlagonia & in agro Caleno, quæ ut unum inebriant, aliæ aquæ fontanæ in Arania Arcadiæ, quæ uni tedium ingerunt, idè, qui illas bibunt, ne quidem vini odorem ferre possunt & similem etiam virtutem habent aquæ Clitorii, Lacus etiam in Arcadia, de qua Ovidius ultimò metamor:

*Clitorio quicumque sitim de fonte levârit
Vina fugit, gaudetque meris abstemius
undis.*

VII. Alii denique reddunt obliviosos, ut Lethæ in Bœotia; Alii hebetes, cuiusmodi est fons aliquis in Coa Insula; Alii insanos reddunt bibentes; Alii ex toto interficiunt, ut aqua Stygis in Arcadia; Alii medentur vocibus ut aqua Samæ in Africa, quæ suavem vocem efficit; alii paralyti præsertim aluminosæ aquæ, idq; multis in Locis, alii calculo, ut aqua Spadana, & aqua fontis apud Tungrum Urbem Galliæ. Quo ad flumina duo esse dicuntur in Bœotia ex quo-

rum uno si bibant oves, pullæ fiunt, ex altero si bibant fuscæ fiunt nivei coloris sicut & Nilus in Eubæa, Aliacon in Macedonia, & sic de pluribus aliis, de quibus Conimb. hic Traç. 9. cap. 8. per totum.

QUÆSTIO XVI.

De affectionibus quibusdam accidentalibus aquarum.

Inveniri aquam Summè frigidam ut est aqua Melonis fluviij qui Pamphiliam alluit, & de aliis multis, quas enumerant Conimb. hic traç. 10. cap. 1. Non miror, cum aquæ ex natura sua competat frigiditas in Summo, & alius violentetur, sed aquas esse calidas in multis orbis partibus, etiam de terra exeutes est res que in admirationem cogere posset, nisi esset frequens, ut in Islandia ubi est fons calidus non procul ab Hecla monte in Britannia: Iota, Siccalin, & Bentam: In Gallia Aquitania, Furbellis: In Germania inferiori, aquis grani in Bohemia Teplæ, Thermis Carolinis, in Silesia Hisbergæ, & cateris aliis multis Locis, ut videre fuscè est apud Conimb. ibidem: Sed de causa talis caloris non conveniunt Philosophi, verius tamen puto esse ignes Subterrancos, de quibus paulò infra, quod inde patet, quia aquæ calidæ non reperiuntur nisi in Locis, in quibus huiusmodi ignium abundat materia, ut Sulphur, bitumen, &c. & hoc ulterius confirmatur, quia experientiâ compertum est, extracta tali materiâ ex illis Locis aquas amplius calidas non fuisse, quippe huiusmodi aquæ calidæ plurimæque sunt curativæ infirmitatum ex frigore contractarum, Sulphurata nervis, aluminata paralyti, item bituminata & nitrosæ purgationibus, ut aqua Spadana. Dixi plurimæ, quia non semper, ut patet in Egesta Sicilia, Larissa, Troade, &c. Et ut generatim loquar, aqua illa confetur Salubris, quæ in se tenuis perlucida odororum saporumque expers, & admodum Levis cernitur: Nam talis aqua à peregrina, & terrena admixtione, quæ aquam deteriorem reddit defecior est, & inter aquas tenues Cæteris paribus secundum Plinium Salubrior est, quæ facilius incalcescit, & refrigeratur. Unde nimia frigiditas in aqua non commendatur eò quòd parum juvet concoctionem indicat cruditatem, hæreat in visceribus, & sit ventris onerosa, & quòd magis tenuis commendatur, quia agenti calido est magis pervia, & illo remoto, quia intra se non continet corpuscula, statim redit ad suum frigus, optimum enim indicium aquæ Salubris, si fons recipiat orientalem Solem, qui beneficio afflatu latices modicè excoquit; Item si ex terreno optimo dimanet, quale est illud, in qua reperitur Tophus, & terra pura modò crassior sit, illud enim non immutat aquam, nec peregrinitas afficit qualitatibus, ut faciunt terrenum nitrosolum, salum, &c. crassitudo autem terræ juvat, quia dum liquor angustis venarum stringit, tenuiorem facit, Limus autem juxta Plinium vitium aquarum est quod inde intelligitur, Quia

Aquæ Lacustres & palustres non probantur Medicis, nisi rivulos, & fluviis admixtos

mixtos habeant, eò quòd sint valde grossæ, & putredini magis obnoxia defectu motus, idem dic de aquis nivalibus, & glacialibus ob formam etiam grossiorem, & quia non defæcantur ardore Solis; aquæ etiam Cisternarum, quia nec Sole visitantur, & raro moventur non adeò salubres sunt, si pisciculi fluviales in eis nutriantur, qui aquam suo natatu movere solent, & ad oppositum autem aquæ fluviales, & fontanæ sunt omnium saluberrimæ.

III. Sed utrum fluviales præsent in universum Fontanis, quæri solet? Pro fluvialibus facit, quòd cursu, recursumque extenuentur, quòd calore Solis cruditatem deponant. Pro Fontanis, quòd non rarefiant exhalationibus ut fluviales, quòd non misceantur dissimilium aquarum cursui, quòd non tot herbarum & stirpium, quarum succo inficiantur, radices lavent: sed hic non potest dari certa regula propter diversitatem regionum & influentiarum Cælestium, in quibus, vel sub quibus inveniuntur fontes & fluvii inter omnes autem aquas maximè laudantur aquæ, quas devehunt Tagus in Hispania, Ganges in India & Choaspis in Persia, cujus aquam Perlarum Reges bibere consueverunt, & referunt Plinius lib. 31. cap. 3. Georgius Agricola lib. 3. de natura eorum, quæ effluunt ex terra, sed ut aliqui de odoribus & vaporibus aquarum dicam,

IV. Sciendum puræ aquæ, seu Elemento has qualitates non competere, sed ratione commixtionis cum aliquo alio corpore, communis autem Philosophorum sententia est advenire aquis, vel quia misceantur cum terra insipida, & simul in alicujus caloris coquantur, vel quia terram aliquo sapore infectam, aut metallum aliquod lambunt, vel exhalationes recipiunt, & sic aquæ variis saporibus afficiuntur, nam sunt acerbæ, quando per loca aluminosa decurrunt; amaræ quando per nitrosa; salis quando per salia; acres, quando per loca plena calcitidis & Myrios; feratæ, quando per venas ferri, &c. Sic Himera fluvius Siciliæ dulcem habet saporis, Liparis fluvius pinguis est, aquæ puteales Gallicie acerbæ sunt, amarus verò Campeus fons &c. & eodem modo aquæ odores arripiunt, nimirum vel quia lambunt terram olivadam, vel quia recipiunt in se exhalationes adustas, aut siccum aliquem odoratum, vel quia habent admixtam terrenam portionem, & non nihil coactæ sunt, vel quia in locis cavernosis putrescunt &c. Sic in Mesopotamia Caburæ fons fuit aquæ odoriferæ & in Philopponeso, Methome puteus odorem unguenti Cyziceni, & alibi sunt aquæ multæ tetri odoris, ut sunt plerumque aquæ calidæ, sic in Sicilia Phaliscorum fons malè olet.

V. Sed restat hic agere de Salsedine aquarum, quæ licet non sit odor, sed sapor de ea potest agitur, quia paulò longiorem quærit mentionem. Unde advertit secundum Aristotelem 2. Meteor. cap. 3. Salsedinem provenire ex alicujus siccæ terrestris indigesti, adustique cum humido admixtione & probat ipse, & Scotus hic lib. 2. Quæst. 3. in qua quærit, an mare debeat esse salsum variis experimentis, nam ideò sudor, lolium, urina, lixivium, sunt salia propter

talem admixtionem, & inter aquas non tantum marina est salia, sed etiam aliæ aquæ, tam puteales, quàm fluviales ut videre est apud Conimb. hic Tract. 10. cap. 3. per totum, sed ut relictis variis Philosophorum sententiis de causis salsedinis maris apud Conimb. ibidem cap. 4. & 5.

Suppono cum Scoto ibi, jam ad generationem salsedinis concurrere actionem caloris evaporantis ex tali aqua, quod est ibi dulce & subtile remanente illo, quod est grossum & terrestre, hinc est quòd experientia constat asata esse magis salia, vel saltem tendere ad salsedinem, & hoc non nisi propter adustionem terrestris remanentis & evaporationem subtilioris. Vide plura apud Scotum ibidem num. 3. & 4. & subdit omnes istæ suppositiones possunt patere ex modo generationis dulcedinis, quæ opponitur salsedini, nam dulcedo fit ex commixtione humiditatis digestæ conveniente aere, cum sicco terrestri moderato, & calore moderato coadjuvante, ideò ubi fuerit calor immoderatus, siccitas immoderata & non conveniens digestio, sed potius adustio, ibi generabitur salsedo, nunc autem in mari est siccum terrestre in copia, nam partes multæ terrestris deferuntur ad mare per flumina, quæ non cadunt ad fundum maris, sed propter motum fluxus, & refluxus semper tenentur commixtæ mari, nam ad profundum non cadunt, quia illud non est lutosum, sed arenosum & per calorem Solis partes subtiliores evaporantur, & manet grossum terrestre, & totum hoc patet per experientiam ipsius Aristotelis, nam si capiatur inquit vas ferreum, cujus omnes rimæ sunt obturatæ, & ponatur in mari, ibique jaceat per diem naturalem in tale vas intrabit aqua dulcis, & hoc signum est, quòd siccum terrestre propter grossitatem non potest intrare.

VI. Cause salsedinis.

VII. Nunquid ergò negare quis possit aquam maris esse saliam? Respondeo affirmative saltem in multis locis, ut tradit Plinius lib. 2. cap. 103. ad Chelidonia Insulas, & lib. 6. cap. 17. haustum inquit ipsius maris dulcem esse compertum est. Item Alexander Magnus idem tradidit, & M. Varro refert talem haustum allatum Pompejo in bello Methridatico. Item Christophorus Columbus in America ad partem capitis Draconis, & in mari Septentrionali ad 100. milliaria invenit aquas dulces; sed hoc provenire puto ex commixtione Fluviorum dulcium cum aqua marina, sicut contingit ex opposito multos fluvios & fontes esse salios, eò quòd ex mari per Subterraneos meatus exeant, vel eò redeant. Plura de Salsedine vide apud: D. Ambrosium lib. 2. Hexam. cap. 3. D. Basilium, Homilia 4. Hexam. Isidorum lib. 13. & apud Conimb. supra ubi etiam varias assignant causas, cur dederit Deus mari salsedinem, quarum una est, quia aqua salia est fortior ad portandas naves: Secunda ne mare putresceret. Sit nunc

QUÆSTIO XVII.

De Terra Motu.

Hactenus de Meteoris aëris, & aqueis nunc de terreis, quorum primum & præcipuum

I. Terra motus unde fiat, & quomodo.